

NÉPNEVELŐ.

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI KÖZLÖNY.

Megjelenik a szünet kivételével havonként kétszer egy íven. Előfizetési ár egy évre 2 frt, fél évre 1 frt. Egyes szám ára 10 kr.	Szerkesztik: ERNYEI LAJOS és Dr. KOMLÓSSY FERENC. Kiadó laptulajdonos: ZELLIGER JÓZSEF.	Az előfizetések, valamint a lap szellemi részét illető közlemények a „Népnevelő” kiadóhivatalához Nagyszombat-ba küldendők.

TARTALOM: A magyarosodás s az eddigi kísérletek. *Ernyei Lajos.* — A tanfelügyelői intézményről. *Dr. Komlóssy Ferenc.* — Teremtünk-e mi kath. néptanítók az Eötvös-alaphoz hasonló országos alapot? *Zelliger József.* — Az iskolába járók vallás szerinti viszonya. — Méhészeti vándortanító kinevezése. — Irodalom és művészet. — Vegyes. — Szerkesztői mondanivalók.

A magyarosodás s az eddigi kísérletek.

Sajátságos egy fajta nemzet vagyunk mi magyarok. Az ellenséget egész közel engedjük jöni, s csak ha a tyúkszemünkre hágtott, kiáltjuk el magunkat. Különben hallgatunk és — horkolunk.

Az a szerencsénk mégis, hogy miután már a sors megvert ellenségekkel, a Gondviselés legalább tyúkszemekkel áldott meg.

Két ilyen áldott tyúkszemünk van nekünk, melyeket pusztán szemeknek is nevezhetnék, mert ezekkel látunk, ezekben élünk, nélkülök az élet gyász nekünk; de mégis, mivel hasonlatban beszélek, megmaradok a tyúkszemnél, mert azt tudjuk, hogy a tyúkszemek a lábunkon vannak s hogy minden hasonlat sántít; ha tehát hasonlatomnak lábai sem volnának, nem is sántíthatna. Ez a két tyúkszemünk pedig: **alkotmányunk és nemzetiségünk.**

Jaj annak, a ki azokra készakarva tapos. Ha csak véletlen ügyetlenségből történik a malheur, akkor még mi mondjuk, hogy pardon; de ha szántszándékos malitia tehenkedik rájuk: akkorát rántunk a lábunkon, hogy még a trónus is meginog bele; akkorát suhintunk visszakézből a karunkkal, hogy csak úgy potyog utánna tubákpiksis és rubel.

Voltak idők, a midőn csupa szánalomból ki akarták vágni ezt a tyúkszemeket,

s hogy ezt tehessék, szépen elaltattak. S nekünk oly jól esett a bölcső-dal. Hja, szép asszonyok, tapintatos emberek dúdolták; mint teszem, Mária Terézia, II. József s mások. El is aludtunk mi akár csak a bundagallér. Még a saját embereink keltegetését sem hallottuk, pedig ugyancsak jól oda súgtak néha, mint pl. Berzsenyi, mikor azt kérdezte: „Mi a magyar most? Rút szibarita váz!” — Kölcsey: „Hol van a nép, mely pályát izzadni s izzadás közt hősi bért aratni ősz atyáknak nyomdokin tanult? Kores volt anyja vére, más faj állott a kihunyt helyére gyöngye fővel, romlott, szivtelen . . . A dicső nép névben él csak, többé nincs jelen!” — Vörösmarty is így epedett: „Régi dicsőségünk, hol késel az éji homályban? A tehetetlen kor jött el, puhaságra serényebb; gyermekek álltak elő az erősebb jámbor apáktól.”

Széchenyi és Kossuth galvanizmusának végre mégis lett sikere. 48-ban megmutattuk, hogy élünk. Azután már nem tudtunk aludni, de azt sem akarták, hogy éljünk. — Miután aludni nem tudtunk, meghalni pedig nem akartunk, de mozgunk sem volt szabad, — tehát hallgattunk, míg végre beköszöntött a vérvásárolt alkotmányos élet. Sorsunk saját kezünkbe lett letéve. Most már ha van bennünk életképesség, élhetünk szabadon.

Szabadon mint mondtam. — De a ma-

gyar nemzetnek mindig megvolt az a nemes vonása, hogy önmagát is csak akkor érezte szabadnak, ha szabad volt a vele érdekközösségben álló többi népcsalád is itt a hazában. Innét van, hogy a magyaroknak, mint vezérnemzetnek, Árpád óta soha sem voltak alattvalói, hanem testvérei mindazok, a kiket itt talált, vagy később ide hitt. — 48-ban **ujra** biztosítottuk számukra a politikai szabadságot és egyenlőséget; 68-ban pedig a tan- és nemzeti-szabadságot.

S mégis mi volt mindezekért a hála? Hát, mint rendszeren történni szokott — a hálátlanság.

Tót atyánkfiai között a pánszlávok, német sógoraink között a berlini Schulverein izgatásai kezdtek tért hódítani.

Mert hát az alatt, míg az alkotmányos aera beköszöntével ott fön az országházban kiegyezésről, emancipációról, sugár- és vasutakról, szóval nagy dolgokról folytak a kopasztó és kopasztó tanácskozások: felvidékünkön és Erdélyben kikelt a még 48-ban elhintett nemzetiségi egyenetlenkedés magva, ez a valóságos muszka és szerb tövis, melyet néhány vérmes izgató eltett aszalóba, hogy ha majd elérkezik az alkalmas pillanat, mátyrkoszorút fonhasanak belőle, s mint ilyen vérig szurkált, elnyomott ecce hómót mutathassák be tót és német palgártársainkat a civilizált orosz és magyar csókoló német nemzetnek.

A várt pillanat nem sokáig váratott magára. Az 1879. magyar-nyelv oktatását elrendelő törvény volt a fő ok. Ez volt az a káka, a melyen csomót találtak; pedig hát a kákán csak örült ember keres csomót. Különösen ezután kezdődöt részükről a hajsza. Eddig titokban, azóta nyílt szemtelenséggel ferdítve, rágalmazva és hazudva akkorákat, mint egy két emeletes ház.

Hanem szegények ügyetlenek voltak. Rátapostak arra a tyúkszemünkre, a melyet **nemzetiségnek** neveztünk. És a magyar nemzet, mely óriásnak mutatta ma-

gát alkotmányának megvédésében: nem törpébb nemzetiségének megóvásában, s ha később is, mint kellett volna, de feltámadt a bitor gazok ellen. — Erről különben majd a jövő számban.

Ernyei Lajos.

A tanfelügyelői intézményről.

Nincsen ügy, mely napjainkban a művelt nemzeteket jobban foglalkoztatná, mint a népnevelés ügye. Versenyre kelnek ez ügyben a kormányok, versenyre a testületek, versenyre egyes népnevelők, és ha valaki ez ügyben életre való eszmével fellépni, azt diadalra juttatni iparkodott, mondhatja, hogy nem élt hiába; számíthat az utókor hálájára, mely megőrzi nevét a feledéstől.

A népnevelés ügye Magyarországon is erős mozgalmat keltett különösen a hatvanas évek végén, versenyre szálltak a kormány és a felekezetek. megpróbálták erejüket, küzdenek folyvást, úgy hogy még most sem tudni, melyik fog a küzdterről mint győztes vagy mint vesztes távozni. Ecclatans eredményeket még egyik fél sem tud felmutatni, de annyit be kell ismerünk, hogy az állam közbevetése által a tanügy nyert annyiban, hogy felrázta a felekezeteket az édes semmivéből, egyengette az utat, mely a tanügy terén egyöntetűséget eredményezzen; csak az volt a hiba, hogy éles megkülönböztetést csinált a törvény az iskola és iskola között, hogy pl. a községi iskolát, mint édes gyermekét mondhatni elkényeztette, míg a felekezeti iskolákat ignorálta és ignorálja maiglan. Ha az állam ezt nem teszi, sokkal nagyobb eredményt lehetett volna elérni a közoktatás érdekében!

A mozgalom hullámokat vert minden oldalról, sürgették a „reform“-ot a tanügy terén. Semmitől sem ijedtek meg azonban annyira a felekezetek, mint e szótól „reform“. Ezen szó mint valami lidércnyomás

bántotta álmaikat is, azért is oly ellenállást fejtettek ki, milyent csak lehetett. De a hullámok, melyeket a kor követelménye felkorbácsolt, még jobban csapkodtak a rozszant épülethez — az 1868. törvény gyökeres reformokat kívánt — és egy erős lökéssel ledöntötték azt. A felekezetek a rozszant épület maradványaihoz ragaszkodva egy kis újítással befejezettnek tekintették az iskolaügyet.

Nem vagyunk elfogultak és így beismerjük, hogy kath. iskolaügyünk azóta előrehaladt, de még sok a kívánni való és egy kis jóakarát — egy lépéssel odébb haladva — sokat lendítene népnevelésünk felvirágzásán. Különösen az administratió terén volna kívánatos egy kis újítás, illetőleg csak a már meglévő intézmények pontos, practikus alkalmazása. Mert nem mindig a tanító az oka, ha itt vagy amott a kívánt eredmény nem jelentkezik, sokszor nem rajta múlik — hanem az administratió — ha fáradozásait siker nem koronázza.

Mióta az állam concurrentiát nyitott az iskoláknak, mi kath. sem maradtunk tétlenül, nem építettünk ugyan palotákat — egy két hely kivételével — nem javaldalmaztuk feltűnően a tanítókat; de legalább megnagyobbítottuk az iskola ablakait és tanítóinknak is megadjuk a kijelölt „minimum“ fizetést; toldoztunk, foltoztunk csak az volt a hiba, hogy nem kezdtük fejélnél az orvoslást. Tekintsünk vissza, mit tett eközben az állam?

Az állam következetesen elvéhez nem kimél áldozatot, hogy a nevelésügyet a kellő álláspontra emelhesse. A „tanfelügyelői“ intézményt sok oldalról támadták meg s különösen a közoktatási budget tárgyalásánál kijut a tanfelügyelőknek a rágalmazásból. Az igaz, hogy ezen intézmény költséges, de nem hiábavaló. Az erkölcsi hatás, melyet a tanfelügyelő az alatta levő közegekre gyakorol, kétségbevonhatatlan, ha csak az állást, mint ilyet — eltekintve a személytől — szemügyre vesszük. Az ellenőrzés, mely a tanítás terén okvetetlenül

megkivántatik, és a befolyás, melyet a tanfelügyelő gyakorolhat, ösztönzi a tanítót a munkára már azon anyagias oknál fogva is, mert ez érdemei alapján a tanfelügyelőtől várja sorsának jobbrafordulását, iparkodik a tanfelügyelői látogatás alkalmával megfelelni a várakozásnak stb.

Nálunk is vannak ily tanfelügyelői állások szervezve „de nomine“, az az névleg, mert ezekkel érintkeznie a tanítónak alkalma nincsen. Ezen állásra rendszerint éltesebb koru és magas állásu egyházi férfiak vannak kiszemelve, a kiknek előhaladott kora nem enged, hogy az illető egyházmegye iskoláit meglátogathassák. Pedig ezen intézménytől kath. iskolaügyünk sokat várhatna! Valamint a kerületi tanfelügyelői állomásokra nem találjuk competenseknek kivétel nélkül az espereseket, úgy a kath. tanügy felvirágoztatása tekintetében nem lehetünk megelégedve az egyházmegyei tanfelügyelőségek jelenlegi szervezésével. Ezen állásnak fontos működési tért, nagy jelentőséget tulajdonítunk, azért óhajtanók, hogy főpásztoraink a fiatalabb erőket, a kik a lekipásztorkodástan és a tanügy terén kiténtek, külföldre küldenék tanulmányok tétele végett; hogy az ott észlelt és practikusnak bizonyult nevelészeti eszméket és intézményeket kath. iskoláinkban meghonosítsák. Ezeknek, mint tanfelügyelőknek, a tanügyön kívül egyéb foglalkozásuk nem lévén, évenként legalább egyszer az egyházmegye iskoláit meglátogatni kötelesek volnának, a kikhez körutjukban minden esperesi kerületben a legértelmesebb tanító mintegy kalauzul csatlakoznék.

Az ilyen tanfelügyelőségi szervezet sokat változtatna, illetve lendíthetne iskolaügyünkön. Az ily állomás — ha nagyobb az egyházmegye, lehetne kettő — rendszeresítése által elérnők azt, hogy a tanítónak volna kihez és hová fordulnia felvilágosítás, tanács és segély végett, mert mindenesetre volna minden egyházmegyében e célra berendezett hivataliroda, mely tisztán az iskolaügygel foglalkoznék. Jelenleg az iskolai

ügyek a megyei központi hivatalban intéz-
tetnek, a hol, miután rendszerint kevés erő
alkalmaztatik, ezen ügyek elintézése csak
lassúdad és felületes lehet. Volt alkalmunk
meggyőződni, hogy az ilyen püspöki iroda
hivatalnokai mennyire el vannak halmozva
a teendőkkal, úgy hogy vasárnap sem szü-
netelnek és hogy universalis geniéknek kell
lenniök, miután ezerféle ügy esik hatás-
körükbe.

A míg tanügyünk ily vagy ehhez ha-
sonló alapon nem lesz reorganizálva, nem
várhatunk eredményt kath. iskola-ügyünk
felvirágzásán, nem lesz érdeklődés, nem lesz
egyöntetőség, míg így össze-vissza vagyunk.
A püspöki elaboratum kötelezővé tette a taní-
tóknek, többi között azt is, hogy az esperes
mint kerületi tanfelügyelő által kitűzött
pályakérdésekre benyujtsák dolgozataikat.
Már most kíváncsiak vagyunk, hogy mi
történnék, ha pl. az esztergomi egyházmegye
minden tanítója beadná dolgozatát? Ki
olvasná el ezeket és jegyzetekkel ki látná el
a központi irodában?

Mindenről van nálunk gondoskodva —
a papíron — de a practikus életbe nem
viszünk át semmit. Kárhozzatjuk az állami
iskolákat, pedig ha már nem vagyunk azok-
nak elvből barátjai, legalább lessük el tőlük
azt az egy-két jó intézményt, mely
practikusnak bizonyult és alkalmazzuk azo-
kat nálunk, akkor nem csak concurrálhatni
fogunk velök, de azokat sok tekintetben
felül is mulhatjuk. Ez szerény véleményünk.
Hogy pedig a mondottak fogatosítása ál-
tal mit lehetne elérni, azt avval illusztrál-
juk, hogy rámutatunk tiszteletteljesen azon
egyházmegyei tanfelügyelőre, a ki előttünk
e minőségben mint eszmény lebeg, kinek e
téreni működését méltányolni tollunk gyön-
ge, a boldogemlékü — Kubinszky-ra.

Dr. Komlóssy Ferenc.

Teremtsünk-e mi kath. néptanítók az Eötvös-alaphoz hasonló országos alapot?

„Teremtsünk országos Ku-
binszky-alapot!“ címe azon cikksoro-

zatnak, (I.) melyet Fonyó Pál ur a „Nép-
iskolai Tanügy“ 4-ik számában megkez-
dett s mely abban culminál, hogy Kubin-
szkyt hazánk katolikus tanfériai csak úgy
örökíthetik meg, ha országos Kubinszky-
alapot teremtenek, mely mintegy paral-
lisálná az Eötvös-alapot és villámhárítóul
szolgálna emennek. A mily nemes, dicső és
magasztos ez eszme, éppen nem oly könnyű
és egyszerű annak megvalósítása is! A ne-
hézségekkel is kell számolnunk!

F. ur a módozatokat is elmondja, melyek-
nek megtartása mellett biztos kilátásba he-
lyezi az alap megteremtését. Ha kartársaink
velünk egy húron pendülnének, egyszerű fel-
szólalásunk elég volna arra, hogy az alap
létesüljön. Kartársaink legnagyobb része
azonban túlságig menő apatiában hüssel,
vagy legjobb s legtöbb esetben várakozó
állást foglal el, nem törődve azzal, vajjon
mások tesznek-e, harcolnak-e érettök, sőt —
egy része követelőleg is lép föl — és a
sült gesztenyét is mások által akarják a
parázsól kikapartatni. Indolentiával talál-
kozunk e téren olyanoknál is, a kiktől ép-
pen az ellenkezőt vártuk volna. A célt
akarják, de az eszközöktől idegenked-
nek, pedig aki a jót, a kellemest akarja,
annak meg kell mérkőznie a kellemetlensé-
gekkel is. Ez utóbbtól félnek kartársaink.
No de ne mentegessük kartársainkat, ne
vádoljuk őket indolentiával, hisz öök tudják
legjobban, mit és miért tesznek így és nem
másképpen; nem úgy, mint ezt mi saját
jól felfogott érdekekben akarnók.

Lássuk F. úr módozatait!

A katolikus tanítóegyesületek, mint
alapítók volnának hivatva az alapot meg-
vetni úgy, hogy ezen a címen annyi egy
fritot fizetnének az alaptőke javára, ahány
tagja van az egyesületnek; az alapító-
tagok 100, a törzstagok 10 fritot fizet-
nének szintén egyszermindenkorra; a ren-
destagok 50 krt évenként, és a pártoló-
tagok adakozása azok tetszésére bizatnék.

F. ur helyes számításának eredménye
az, hogy mindjárt az alapítás utáni évben

lehetéssé tétetnék a segélyezés megkezdése; mert számítása szerint 15 usque 20 ezer frtra veszi a minimum bevételt már az alapítási évben. Az szent igaz, hogy a számokkal csálhatatlanul lehet számítani, csak az a kérdés, valjon a számításnál tekintetbe vett föltételek is ép oly csálhatatlanok-e, mint magok a számok?!

Reményeim nem igen vérmesek; félek, hogy fiascot vallunk, hogy csalatkozunk. Bárcsak Tamás volnék, bárcsak csengő-pengő tények tanuként lépnének fel ellenem: ki örülne ennek jobban mint én, mert „az árva árva, ha arany is a kapufája“, hisz utóvégre csakis ezekről van a szó.

Vegyük a dolgot fontolóra s úgy amint van. Manap fizetnek kath. tanítóink: az Eötvös-alapra, az országos árvaházra, az országos és egyházmegyei nyugdíjintézetbe, tanítóegyesületbe, árvizkárosultakra és egyéb szerencsétlenül jártakra; adakoznak Bárány, Molnár szoborra, ezenfölül tagjai még más egyesületeknek, s ha nem is mindnyáján, de tekintélyes részük mégis az. Elbírák-e mindezeket, nem tudom; de azt tudom, hogy ha tehetik, megteszik örömet, hisz saját maguknak, özvegyeiknek s árváiknak, szóval övéik oltárára hozzák emez áldozatot, mely sokszoros gyümölcsöt hozand majd azon öatudatban, hogy családjaik jövőjének előmozdítása kedvéért odaadó szeretetük zálogául tették le a szeretet ezen oltárára az áldozatokat.

Fenti soraim nem igen rózsás színekben festik néptanító kartársaink áldozatkészségét, mert annyi oldalról vannak igénybe véve, hogy tárcáik úgy kongnak, mint az üres hordó. De azért örökíttessék meg Kubinszky emléke! Mert nem elég Kubinszky-nak sírkövet emelni, életrajzát megírni, emlékérmeket veretni és arcképét sokasítani; nem! ez parányi áldozat azon áldozatokkal szemben, melyeket Kubinszky hozott a katolikus tanügynek, hisz ő az emberi legbecesebb javát áldozta fel, egészségét és — életét. Anyagi áldozatoktól eltekintve, hiába lapozgatom tanügyünk tör-

ténetét, nem akadáhatok tanférfiura, kit Kubinszky mellé állíthatnék.

A sírkő, az életrajz, az emlékérem meg arckép feledékenységnek s enyészetnek esnek áldozatul, mint minden ezekhez hasonló emberi mű. Kubinszky-nak a fentiek alapján nem szabad a feledékenység tömkelegében elenyésznie; Kubinszky nevének örökké kell tündökölni, örökké élni. De miképen történjék ez? Teremtsünk csakugyan Kubinszky-alapot?

Miután anyagi áldozatokról van szó, még pedig egy országos segélyező-alap létrehozásánál; s miután én ebben szerény anyagi tehetségeink szétforgácsolását látom: a fönti kérdésre csak bizonyos óvatossággal mernék válaszolni. De azt is megvalom, hogy magától az eszmétől nem idegenkedem. Ezek alapján szerény véleményem ím a következő: Miután a létesítendő országos Kubinszky-alap — F. ur szavai szerint — az Eötvös-alap mellett villámhárítóul akarna szolgálni, nehogy ott látszassunk villámhárítót állítani, a hol egyáltalán nincs égi háború, kérdezzük meg az Eötvös-alap kezelőit: részesíttetnek-e ez alaptól kath. népiskolai tanítók, azok özvegyei és árvái segélyezésben? — Vannak-e az Eötvös-alap kezelői között kath. népiskolai tanítók is? — Ha igen, mily számarányban a kath. néptanító-kezelőkkel szemben? — Ha nincsenek, mondják meg: miért nincsenek a kezelő bizottságban kath. népiskolai tanítók? — stb.

Ha kath. népiskolai tanítóink, özvegyeik és árváik minden részrehajlás nélkül egyenlő előnyökben részesülnek: alapítsunk az Eötvös-alaphoz Kubinszky-fiókalapot; ha a katolikus tanítóknak nem mérnek egyenlő mértékkel: **akkor** teremtsünk külön, önálló országos katolikus alapot!

Iparkodjék tehát F. ur oda hatni, hogy az Eötvös-alap t. kezelői nyilatkozzanak, s ha nyilatkozatuk esetleg csakugyan menny-

dörgés volna, lássunk hozzá a villámhárító mikéntjének komoly megbeszéléséhez.

Zelliger József.

Az iskolába járók vallás szerinti viszonya.

Kivonat a vallás és közoktatásügyi magy. kir. Ministernek 1881. évi jelentéséből a közoktatás állapotát illetőleg. A kir. tanfelügyelő úr szivességéből a 26-ik oldalon, a római katolikus népoktatás és népnevelés dicsőségeül (amint erre különben lapunkban már két helyen reflektáltunk) a következőket olvassuk:

„Első helyen állanak iskolázás dolgában a római katolikusok . 89.15 %-lékkel, második helyen állanak az ágost. ev. 87.90 „ „ harmadik „ „ a mózes hit. 85.66 „ „ negyedik „ „ az unitáriusok 80.53 „ „ ötödik „ „ a helv. hitvall. 80.06 „ „ hatodik „ „ a görög kelet. 55.71 „ „ és hetedik „ „ a görög kath. 52.56 „ „ .

„Ha pedig az 1869. évi viszonyokra vetünk egy pillantást, rögtön láthatjuk, hogy egyik vagy másik híflekezetre, mily hatása volt a közoktatási törvénynek?“

„Minden 1000 tanköteles közül

1869-ben iskolázott:

római katolikus	480.3	%
gör. kath.	374.2	„
gör. keleti	292.6	„
helv. hitv.	450.9	„
ágost. hitv.	713.8	„
unitárius	410.6	„
mózes hitű	370.0	„

1881-ben iskolázott:

római katolikus 89.15 %, tehát +	411.2	%
gör. kath. 525.6	„	+ 151.4 „
gör. keleti 557.1	„	+ 264.5 „
helv. hitv. 800.6	„	+ 349.7 „
ágost. hitv. 870.0	„	+ 156.2 „
unitárius 805.3	„	+ 394.7 „
mózes hitű 856.6	„	+ 486.8 „

„E szerint az ágost. hitvallásúak 11 év leforgása alatt az első helyről a másodikra, a római katolikusok a másodiktól az elsőre, a helv. hitv. a 3-diktól az ötödik, — a gör. kath. az 5-diktől a 7-dik, a mózes hitűek a 6-diktől a 3-dik helyre jutottak, ellenben az unitáriusok a 4-dik helyet megtartották.“

Eddig szóról-szóra a ministeri jelentés. Mi róm. katolikusok nyertük tehát el az eminentiát és most már csak rajtunk áll, hogy ezen első helyet

hazánk többi felekezetei fölött meg is tartsuk; kérve kérjük mindazokat, kiknek joguk és kötelességük, hivatásuk és alkalmuk a kath. népoktatásba befolylni, t. i. a főtiszt. esperes és plebánusokat, tanító társainkat, községi és közigazgatási elöljáróságokat és minden nemes tanügybarátot, mozdítsák elő a hol s a hogy csak lehet, kérve, buzdítva, fenyegetve, büntetve a tankötelesek iskolabajlását, hogy becsülettel tart-suk meg az első helyet, mert szégyen volna visszahanyatlanunk; különösen megyénkben iparkodjunk így, mert nálunk bizony nem foglaljuk el az első helyet, de még a másodikat sem, hanem, fájdalom, csak a harmadikát; mert mint a kir. tanfelügyelő számadatai kimutatják 1) a helv. hitvallásúak teljes 100 %-ka — 2) az ágost. „ — 95 %-ka — 3) a róm. katolikusok — 84 %-ka és 4) az izraeliták — 76 %-ka

látogatja az iskolát. Iparkodjunk tehát előre, még két helylyel kell előbbre ugranunk, ezt pedig biztosan tehetjük, ha:

a) pontosan iratjuk össze augusztusban a tanköteleteket,

b) erélyesen kötelezzük őket szeptembertől — júniusig iskolába járásra, —

c) az egész szorgalom idő alatt ernyedetlenül és következetesen ellenőriztetjük minden egyes tanköteles iskolázását;

mely célokból úgy a népokt. törvényben, mint az annak alapján kidolgozott nagymlt. püspöki kar tanfelügyelői, esperesi, iskolaszéki és iskolaigazgatói rendszabályokban említett módozatokat, javaslatokat és tanácsokat szemügyre véve teljesítjük. Különösen most emeljük föl szavunkat, midőn a köz-elgő kikeletkor tünedezni kezdenek a gyermekek az iskolából; ezt nem szabad ezen-től már engedni, ezen visszaélés ellen minden eszközt fel kell használni, ez rákfenéje volt iskolázásunknak mindig; itt erélylyel és bátorsággal kell orvosolnunk; nem szavakkal intünk, hanem példákkal késztetünk: „verba movent, exempla trahunt“!

Annyi tény, hogy Pozsonymegyét a min. jelentés átbúvárlása után csak középszerű helyen találjuk és nem tudjuk, vajon szerénységéből avagy érdeme szerint van ott, a hol van; szomszédjai köröskörüle leg-alább mind előbbre vannak; 65 törvényhatóság kö-zött Pozsonymegye iskolázása a 27-dik helyet foglalja el; már pedig megyénk népoktatási állapota a kath. népiskoláktól függ, azokkal emelkedik, s azokkal apad is. Rajta hát, törekedjünk. Buzgó iparkodásunkban megsegít az Isten és mienk lesz itt is a győzelem! „Divinum auxilium maneat semper nobiscum!“

— M é h é s z e t i v á n d o r t a n í t ó ú l a f e l s ő v á r m e g y é k — köztük Pozsonyvármegye és Pozsony szab. kir. városa részére is — a magy. kir. belügy-ministerium Valló János színészegi népiskolai tanítót nevezte ki; ennek feladata lesz személyes ta-

pasztaatok útján a vidékek méhészeti viszonyairól tudomást szerezni, az okszerű méhészeti eljárást elméletileg és gyakorlatilag, buzditások, útmutatások, s a helyes szerek fölhasználása által ismertetni és terjeszteni, s e célból kivált a néptanítókkal érintkezésbe lépni, kiknek a helyesen üzött méhészet jó jövődelme szűk tanítói javadalmuk mellett becses mellékkeresetet képezhet, de másrészt épen a néptanítók által terjedhet el legalkalmasabban a nép közé a méhészet művelése is. A vándortanító egyes járások és körökben kivált a néptanítók és gazdák előtt gyakorlati előadásokat is fog tartani, összeköttetést fog létesíteni a gazdasági egyesületekkel és tapasztalatairól, eljárásairól s az egyes személyekkel és körökkel elért eredményekről közvetlen jelentést is teend úgy a belügy- mint a közoktatásügyi magy. kir. ministeriumoknak. Kérjük tisztelt kartársainkat s a főtiszteendő plebános urakat, kik előtt a méhészet nagy fontosságát nem kell ismertetnünk, mivel arról már régen megvannak győződve, — karolják fel ezen épen oly hasznos, mint gyönyörű mezei foglalkozást és jelentkezzenek ez iránt vagy a kir. tanfelügyelő-, vagy Valló János, méhészeti vándortanítónál Ipolyságon, közöljék velük nézetüket, netaláni munkálkodásuk eredményét s az annak jobb és hasznavehetőbb lendítését illetőleg viszonyaikhoz képest kérjenek tanácsot. Amint halljuk, Valló úr első sorban a tanítóképezdék és tanítói egyleteket szándékozik fölkeresni, legalább tankerületünk mind a három képezdéjébe el ígérkezett jönni s reméli, hogy méhkaptárokat talál gyakorlati útmutatásaihoz. Hivatalosan ígérkezett a pozsonygyei tanítótestület f. évi szempói nagy gyűlésére eljönni s a mint mondá: „bizton reméli, hogy ha egyszer a tisztelt tanító urak a méhészettel megismerkedtek, azt meg is kedvelik és példájukkal annak gyors elterjesztéséhez hozzá fognak járulni.“ A méhészet igen háladatos produkálási ág; okszerű és kitartható művelése mellett el bírja tartani az embert, még pedig nem is szűken. Magunk is hallottunk egy plebánosról, ki egyikén a lehető legsúlyosabb javadalmazású plebániákon lelkészkedett, úgy hogy azon minden lelkész, a szó szoros értelmében a legszükségesebb jövedelem hiányában csak nyomorgott; nem is találkozott soha senki erre a helyre. Végre jelentkezett egy lelkész, hogy elvállalja a plébániát, a min mindenki rendkívül csudálkozott; de még sokkal jobban csudálkoztak rajta, midőn látták, hogy a plebános úr még azt a kis javadalmat is jótékonyan elosztogatja és mégis jó és rendes háztartást visz, úgy hogy semminek sem érzi a hiányát; pedig köztudomású volt, hogy vagyona soha sem volt. Vizitáló püspöke, kit csodálatjára a plebános úr szintén igen jó ellátással fogadott magánál, e miatt kérdőre vonta; mire plebánosunk a püspököt bevezette házi kertjébe, a nagy gonddal tartott számos méhkasokhoz és bemutatva neki munkásait, a szerény kis méheket, me-

lyeknek jólétét köszöni s azon alkalmat, hogy jót tehet, hogy püspökét tisztességesen fogadhatja s hogy a plebánia reputációját oly eccelatanter helyreállíthatja. Menjetek és cselekedjétek hasonlóképen.

Irodalom és művészet.

— Megjelentek: A „Magyar könyvtár“-ból a következő füzetek: „Hogyan lehet könnyen meggazdagodni?“ Elbeszélés, írta György Vilmos. — „Saját boszujának áldozata“ írta Mayer Miksa. — „A három tornyu vár“, vagy: A mindent merő varga legény. Népmese, írta Mokus Károly. — „Az arany középut“, írta Mayer Miksa. — Ajánljuk az igen érdekes füzeteket t. olvasóink b. figyelmébe és a serdülő ifjúságnak. Minden füzet ára 15 kr. Kaphatók Bpsten, Aigner Lajos könyvárusnál.

— Megjelent az „Önügyvéd“ 18-ik füzete. (Írta Knorr Alajos, kiadja ifj. Nágel Ottó Budapesten a nemzeti színház bérházában.) E füzetben a szerző folytatja a csőd-eljárás ismertetését különösen a megtámadott követelések körüli eljárást, a bejelentés alá eső igényeket, a csödvagyon kezelését, értékesítését s a csőd befejezésének különböző módjait, a kényszer-egyesség, a kereskedelmi csőd, a sommás eljárás szabályait és a büntető határozatokat; ezt követve közli a telekkönyvi eljárás, nevezetesen a bekeblezés, előjegyzés, feljegyzés és törlések szabályait; a telekkönyvi hatóságok ügykörét és a bejegyzési illeteket; ezzel áttér a perenkívüli eljárás ismertetésére, előadja a bíróságok és gyámhatóságok hatáskörét, az illetőséget nem peres ügyekben és pedig úgy a hatóságok mint a gyámhatóságoknál; azután közli a különböző perenkívüli eljárások, nevezetesen a kiskoruság meghosszabítása, atyai hatalom megszüntetése és gondnokság alá helyezés körüli eljárások szabályait, végre megkezdi a hagyatéki eljárás ismertetését. E dústartalmu füzet ára 30 kr.

— „Szerelmi dalok magyar költők ből“ c. a. fog megjelenni márc. 15. egy 5 ívre terjedő, lehető legelegansabban kiállított dalgyűjtemény, melyet Vágvölgyi Béla tanítóképző tanár alkalmazott énekhang- és zongorára. Ara csak 50 kr., jóllehet bolti ára 1 frt lesz. Az előfizetési pénzek szerző nevére Nagyszombatba küldendők. Öt példány után egy tiszteletpéldánnyal kedveskedik. Igen alkalmas husvéti- s más alkalmi ajándéknak. — Ismerve a szerzőnek szigorú kritikusok és művészek által elismert zenei talentumát, melegen ajánljuk t. olvasóinknak. Meg fogja ezt érteni mindenki, mert hát ki az, a ki nem beszél, vagy nem beszélt egykor a szerelem hangján?!

Vegyes.

— „Az Érsekújvár-vidéki róm. kath. néptanítók egyesületének“ alapszabályait a

közoktatásügyi minister f. hó 18-án jóváhagyta. Most már működhetnek. Majd meglátjuk mire képesek.

— A tanítók nyugdíjba helyezésének jogosultságát megállapító bizottság tagjainak állandósítása.*) A nmlt. vallás és közoktatásügyi magy. kir. Ministerium mult évi dec. 23-ki 41,453. számú rendeletével a néptanítók nyugdíj jogosultságát az 1875. évi XXXII. törv. cikk 40. §-a értelmében megállapító bizottságot az eljárás egyszerűbbítése céljából állandósítani kívánván, lehetőleg a megyei közigazgatási bizottság kebeléből két állandó tag kiküldetését rendelte el, a kik ezentúl külön ministeriális kinevezés bevárása nélkül állapítsák meg a megyei főorvos, vagy valamely kerületi orvosnak szakértő és vizsgáló közbenjárása mellett esetenként az illető tanító nyugdíj jogosultságát; mely bizottság felekezeti tanító nyugdíjazása ügyében még az illető felekezeti főhatóság két kiküldöttjével is kiegészítendő. Azon esetben, midőn a nyugdíjért folyamodó tanító személyesen a vizsgáló bizottság székhelyére nem jöhet, vagy közte és valamelyik bizottsági tag között érdekeltégi akadály merül föl, a közigazgatási bizottság elnöke a tanfelügyelő indokolt jelentésére, különösen az illető vizsgálandónak lakóhelyéhez legközelebb lakó hitelt érdemlő és lelkiismeretes egyéneket is nevezhet ki tagokul. Ezen a pozsonymegyei tankerület tanítóinak nyugdíj jogosultságát a kir. tanfelügyelő úr elnöklete alatt megállapító bizottságba rendes tagokul egyelőre Búrián István és Ollé Lajos, megyei közigazgatási bizottsági tagok küldettek ki; Ó főmagassága a bibornok-herceg primás részéről pedig ezen bizottságba — azon esetre t. i., midőn az a székhelyen azaz Pozsonyban működik — Kudlik János püspöki plebános és Ferenczy József ivánkai hely. alesperes-plebános urak nevezettek ki. Azon esetre pedig, midőn a nyugdíjazandó felett eszközendő vizsgálati eljárás nem történhetik meg a székhelyen, rezerválva marad esetről esetre úgy a közigazgatási bizottságnak, mint az egyházmegyei főhatóságnak a bizottságba való tagok kinevezése.

† T. munkatársunkat, Gerley Mátyás verebélyi tanító urat nagy csapás érte. Kedves felesége, kivel 23 évig élt boldog házasságban, s nyolc fiút és két leányt nemzett és nevelt fel: f. hó 13-án jobb létre szenderült. Legyen a kedves halottnak könnyű a sír hantja; itt hagyott kedveseinek fájdalmát pedig könnyítse őszinte részvétünk.

— Az iskolai takarékpénztárak állása 1882-ben Pozsonymegyei népiskolai tankerületében. Vannak iskolai takarékpénztárak: Búr-Szent-Miklós, vezeti Diamant Miksa izr. t. úr 1882. óta 33 betevővel, 82 ft 59 kr. betéttel. Kiripolcon, vezeti Wer-

*) Lásd a „Népnevelő“ m. évi 17. számában közölt nyugdíjkérvény-fölszerelési szabályzatot!

ner Mihály kath. t. úr 1881. óta 92 betevővel, 110 ft 39 kr. betéttel. Modoron, vezeti Sztankovich Alajos állami t. úr 1877. óta 40 betevővel, 122 ft 49 kr. betéttel. Olgyán, vezeti Kuszik Imre közs. t. úr 1882. óta 16 betevővel, 9 ft 52 kr. betéttel. Pozsonyban, vezeti Spitzer Bernát izr. t. úr 1881. 16 betevővel, 153 ft betéttel. Sárosfán, vezeti Zádor Gyula közs. t. úr 1881. óta 47 betevővel, 114 ft 75 kr. betéttel. Somorján, vezeti Seress Géza áll. t. úr 1877. óta 8 betevővel, 261 ft 89 kr. betéttel. Vajkán, vezeti Eröss Antal kath. t. úr 1882. óta 63 betevővel, 63 ft 77 kr. betéttel. Összesen van tehát 8 iskolai takarékpénztár, s a 315 betevő tanuló 918 ft 40 k. összeget takarított meg; ez, dacára az iskolai takarékpénztárak még elenyésző csekély számának, meglepő nagyszerű eredmény és meglehetünk győződve, hogy az anyagi siker mellett a sokkal fontosabb erkölcsi siker, a takarékos nemzedék józanságát, bölcs mértéktartását, a szerény vagyonbírassal járó önállóságát illetőleg sem fog kimaradni; ha ezen tanulók felületek, bizony nem fognak könnyelműen pénzt venni kölcsönbe; mert megfogja őket őrizni a Gondviselés attól, hogy lelketlen uszorások kezeibe akadjanak, az által, hogy maguk tanulták meg gondját viselni annak, a mi jök van. 918 ft 40 k. szép töke, ezzel már sokat lehet kezdeni, hányan áldanak sorsukat, ha ily sok pénzzel bírnának? Pedig csak krajcárként jött be az egész, és se híre se nyoma nem volna e tetemes tőkének, ha nem iskolai takarékpénztárak által létesült volna. Ha már 8 iskolai takarékpénztár ily nagyszerű eredményt tanusíthat úgy a nemzetgazdaságot mint az erkölcsi élet terén, mennyire fokozódnék ezen eredmény, ha minél több, ha pl. minden iskola létesítené takarékpénztárt? A földönfutó nyomorúság és a dús gazdagság között tétlen veszedelmes úr át lenne biztosan hidalva, mert e híd pillérei az ifjú korban megszokott erények erős alapjában nyugodnának, a mindinkább bonyolódó szociális kérdés anyagi oldala egyszerűen megoldva oldva s így vallás-erkölcsi célok megvalósulására a legjobb út előre egyengetve.

Szerkesztői mondanivalók.

A „Nagyszombati Hetilap“ rovatvezetője a harmadik pántra repült örömeiben és szájalmas mosolyt gerjesztő, de mind a mellett ágaskodó tehetlenséggel onnan mondja el, hogy lapunk „egy nyelvtankönyvnek hátán a jelesen szerkesztett Nyelvőr amugy magyarosan veri el a port.“ Hát iszen ha a Nyelvőr verekszik, mit tehet ő róla? Naturam nec furca . . . Különben oda se neki, mert legalább magyarosan teszi, s mert tudja, hogy úgy is kevesen hiszik el a mit mond. De hát más itt bökkenő. A rovatvezető maga sem idegenkednék az ilyen mulatságtól, mert ő is szeret port verni; letanulta ezt a hegedülést a saját hátáról. Mint nyelvtankönyv ő már bevallott firma, csak hogy névleg szükkörben ismerős, s mi sem áruljuk el nevét még most, nehogy a Nyelvőr kapva-kapjon rajta nyelveskedési társul.

Cs. K. Tardoskedd. Örömmel vettem soraidat. Az alapszabályokat már ismerjük. Üdvözlöm a princit is.

G. M. Verebély. Szíves ajánlatára büszkék vagyunk s előre is gratulálunk az ügynek, melynek ily derék munkásai akadnak.